

Будівлі бібліотек:

проектування, будівництво, реконструкція

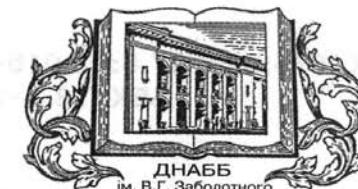

Мінрегіонбуд України
Державна наукова архітектурно-будівельна бібліотека
імені В.Г. Заболотного

Державна наукова архітектурно-будівельна бібліотека імені В.Г. Заболотного
заснована в 1920 році в Києві на базі архітектурного відділу Міністерства будівництва та промисловості УСРР. У 1925 році бібліотека була реорганізована в Державну наукову архітектурно-будівельну бібліотеку імені В.Г. Заболотного. У 1930 році бібліотека була реорганізована в Державну наукову архітектурно-будівельну бібліотеку імені В.Г. Заболотного.

Будівлі бібліотек: проектування, будівництво, реконструкція

Бібліографічний покажчик

ДНАББ
ім. В.Г. Заболотного

Київ, 2008

УДК [016:02+727.8:02:016+02:016](477)(4/9)

ББК [78.3+38.712.4+85.11]я1

Б 903

Будівлі бібліотек: проектування, будівництво, реконструкція: Бібліогр. покажч. / Уклад.: Г.А. Войцехівська, І.В. Войцехівська, С.М. Кайнова / Редкол.: Г.А. Войцехівська (відп. ред.), Д.О. Мироненко, О.П. Пацеля, Н.В. Ракович; Наук. консультант Н.М. Кондель-Пермінова; ДНАББ ім. В.Г. Заболотного. — К., 2008. — 191 с.: іл.

До бібліографічного покажчика ввійшли матеріали із фонду ДНАББ ім. В.Г. Заболотного за період з 1739 до 2008 рр.

Мета видання покажчика — дослідити питання проектування, спорудження та реконструкції бібліотечних будівель у різних країнах світу з метою привернути увагу широкого кола архітектурної та бібліотечної громадськості до вирішення проблем будівництва бібліотечних будівель в Україні.

Розрахований на архіекторів, будівельників, бібліотекарів, викладачів та студентів галузевих вищих навчальних закладів.

Укладачі: Г.А. Войцехівська, І.В. Войцехівська, С.М. Кайнова

Редакційна колегія: Г.А. Войцехівська (відп. ред.), Д.О. Мироненко, О.П. Пацеля, Н.В. Ракович

Наук. консультант: Н.М. Кондель-Пермінова

На першій та четвертій стор. обкл. та на тит. арк. — фрагменти екслібрису ДНАББ ім. В.Г. Заболотного. Худож. Г.О. Сергеєв.

УДК [016:02+727.8:02:016+02:016](477)(4/9)

ББК [78.3+38.712.4+85.11]я1

© Державна наукова архітектурно-будівельна бібліотека
імені В.Г. Заболотного, 2008

ЗМІСТ

Передмова	4
I. Загальні питання проектування	
та будівництва бібліотек	11
II. Проектування будівель бібліотек	20
Нормативна база України	20
Архітектурні конкурси	26
Проекти	29
III. Архітектура та будівництво бібліотек	45
IV. Реконструкція будівель бібліотек	121
V. Дизайн бібліотек	135
VI. Персоналії	147
Допоміжні покажчики	155
Іменний покажчик	155
Географічний покажчик	168
Хронологічний покажчик	174
Перелік бібліотек, що згадуються в покажчiku	176
Перелік скорочень назв періодичних видань	190

ПЕРЕДМОВА

У процесі реалізації зініційованої Державною науковою архітектурно-будівельною бібліотекою імені В.Г. Заболотного Всеукраїнської акції "Кожній бібліотеці — бібліотечну будівлю" співробітниками бібліотеки підготовлено бібліографічний покажчик "Будівлі бібліотек: проектування, будівництво, реконструкція".

Наукова цінність бібліографічного покажчика полягає в тому, що це видання є результатом першого та єдиного в Україні дослідження світового досвіду з проектування та будівництва однієї з найважливіших інформаційних громадських споруд — будівлі бібліотеки. Метою видання покажчика було дослідити питання проектування, спорудження, реконструкції та дизайну бібліотечних будівель у різних країнах світу та привернути увагу архітектурної та бібліотечної громадськості до вирішення проблем будівництва бібліотечних будівель в Україні.

Бібліографічний покажчик складено виключно на матеріалах бібліотечного фонду Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В.Г. Заболотного. При укладанні покажчика опрацьовано книжковий фонд, фонд періодичних видань, як вітчизняних, так і зарубіжних. Питання про вичерпне дослідження інформаційних джерел не ставилося. До покажчика ввійшли матеріали за період з 1739 до 2008 рр.

Вміщені в бібліографічному покажчику матеріали дають уявлення про історію будівництва бібліотек у різних країнах світу.

Питання проектування та спорудження бібліотек висвітлені в різноманітних виданнях, хоча переважну

більшість становлять періодичні видання. Будівництво бібліотечних будівель відображене в таких журналах як "Строитель" [33, 34, 36, 103, 108, 148, 149, 214, 233, 236, 267, 269, 310-317, 432, 436, 437], "Зодчий" [18, 29, 64, 65, 67-69, 109, 166, 328], "Нива" [169, 276, 305], "Неделя строителя" [30, 31, 278, 291], "Всемирная иллюстрация" [272], "Киевская старина" [178], "Аполлон" [230] та ін., що виходили наприкінці XIX — початку ХХ століття.

Необхідно відзначити особливий внесок у висвітлення та популяризацію питань проектування та будівництва бібліотек світу головного редактора журналу "Строитель" Г.В. Барановського, який регулярно публікував на сторінках журналу текстову та ілюстративну інформацію про бібліотечні будівлі, архітектурні конкурси, архітекторів та будівельників. Крім того, кращі ілюстративні матеріали, систематизовані головним редактором, лягли в основу семитомника у восьми книгах "Архитектурная энциклопедия второй половины XIX века", виданого протягом 1902-1904 рр. і сьогодні дуже популярного серед фахівців. У другому томі цього видання "Общественные здания" у другому розділі "Библиотеки" вміщено 129 ілюстрацій 42 проектів кращих бібліотечних будівель різних країн із зазначенням авторів проектів.

До покажчика ввійшло видання-стародрук, яке є перлиною фонду бібліотеки — "Палаты Санкт-петербургской Императорской Академии наук, библиотеки и кунсткамеры с кратким показанием всех находящихся в них художественных и натуральных вещей: Сочиненное для охотников оные вещи смотреть желающих" [282], видане в м. С.-Петербург приблизно в 1739 р. Невелике за обсягом видання вміщує гравюри, виконані різними авторами, серед яких план м. С.-Петербург 1737 р., плани та фасади Імператорської Академії наук, плани, фасади та

фрагменти інтер'єру Імператорської бібліотеки й кунсткамери.

До уваги фахівців — дослідження авторитетних науковців початку ХХ ст., які висвітлювали питання будівництва бібліотек різних країн, зокрема США, Німеччини, Франції. Серед таких видань необхідно згадати книгу "Нью-Йоркская публичная библиотека" Л.Б. Хавкіної, друге видання якої зберігається у фонді бібліотеки [327]. Книга, що вийшла в серії "Замечательные библиотеки; Вып. 1", висвітлює історію однієї з найбільших бібліотек світу, спорудження її будівель коштом мільярдера Карнегі. Заслуговує на увагу книга Р. Бекер "Небольшие библиотечные здания в Америке" [165], у якій вміщено інформацію про пристосування приміщень і будівель для потреб бібліотек, також наведено думки фахівців про проектування невеликих за розміром бібліотечних будівель та вміщено дані про типи архітектурних планів, детальне розпланування й обладнання окремих приміщень. У книзі "Чарнолуская Е. Общественные библиотеки в Америке" [329] висвітлено історію створення бібліотек, меценатський рух та зроблено огляд бібліотечних будівель США. Ці невеликі за обсягом видання становлять цінний світовий досвід з проектування та спорудження бібліотек на початку ХХ ст.

У покажчику відображені видання, що висвітлюють питання організації і проведення архітектурних конкурсів у різних країнах світу в різні періоди історії: міжнародний конкурс на проект нової будівлі університетської бібліотеки Фрейбурзького університету (Швейцарія, 1906 р.) [67, 68], конкурс на проект міської публічної бібліотеки м. Києва (1909 р.) [65, 69] (у

журналі "Зодчий за 1910 р. опубліковано табл. 5 — "Конкурсный проект городской публичной библиотеки для г. Киева", автор проекту — цивільний інженер П.Ф. Альошин отримав другу премію), міжнародний конкурс на проект нової будівлі Національної бібліотеки Чехії в історичному центрі Праги, що входить до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (2007 р., переможець конкурсу — британська фірма Future Systems, автор проекту — архітектор Ян Капліцкі, який представив неоднозначно сприйнятий громадськістю проект бібліотеки у вигляді восьминога) [58, 62, 105, 120, 121, 144].

Найважливішим чинником у проектуванні будь-якої будівлі, у т.ч. й бібліотеки, є нормативні документи. Нормативна база, що представлена у фонді бібліотеки та бібліографічному покажчику, складається з документів колишнього Радянського Союзу та нормативних документів України і, практично, є недостатньою. Головним документом залишається радянський "СН 548-82: Инструкция по проектированию библиотек", виданий у 1983 р. [55]. У 1976 р. в Москві побачили світ "Нормали планировочных элементов жилых и общественных зданий. Вып. НП 5.4.1-74: Библиотеки" [53]. Наразі в українській практиці для проектування бібліотек використовуються деякі узагальнюючі українські нормативні документи [43-52].

До бібліографічного покажчика ввійшла інформація про автореферати дисертацій, що зберігаються в бібліотечному фонді й дотичні до проектування бібліотечних приміщень. Так, у 1951 р. Я.І. Мишковським було підготовлено дисертацію на тему "Основные вопросы проектирования библиотек" [96], у якій проведено аналіз наявних будівель та проектів,

наведено класифікацію архітектурно-розпланувальних вирішень спорудження бібліотечного комплексу. Через 20 років Ю.П. Обросов у своїй дисертаційній роботі "Структура сітки і типи масових бібліотек в городах" [21] розробив науково обґрунтовані пропозиції щодо загальнотериторіальної структури масових бібліотек і відповідних її нових раціональних типів бібліотечних будівель для подальшого впровадження в практику проектування й будівництва. У докторській дисертації українського вченого В.Є. Ясієвича "Архітектура України конца XIX — начала XX века (основные тенденции и особенности)" [110] наведено інформацію про проектування міських бібліотек з книгосховищами на 400-600 тис. томів висотою до 7 поверхів та читальними залами 300-500 м². Досліджено об'ємно-розпланувальні вирішення будівель міських бібліотек у різних містах України.

У виданні вміщено інформацію про два бібліографічних покажчики, підготовлені російськими фахівцями у другій половині ХХ ст. [5, 25]. Перший з них висвітлює літературу з напрямів у проектуванні бібліотек, впливу нових форм бібліотечної роботи на розпланування будівель, спільну роботу бібліотекаря й архітектора при проектуванні бібліотек за період 1960—1970 рр., другий присвячений питанням художнього конструювання обладнання бібліотек, розпланування приміщень і розташування обладнання, використання засобів візуальної комунікації у вирішенні інтер'єру бібліотечних будівель і висвітлює літературу за 1970—1976 рр.

У бібліографічному покажчику значне місце відведено інформації із зарубіжних періодичних видань, що зберігаються у фонді бібліотеки. Досвід проектування та

зведення будівель бібліотек у зарубіжних країнах висвітлено в таких журналах: Architectural Record (США), Architectural Review (США), Architectural Digest (США), Architektur aktuell (Німеччина), Architect (США), Baumeister (Німеччина), Domus (Італія), Landscape Architecture (США) та ін. Цінним для українських фахівців є світовий досвід спорудження екологічних бібліотек, що практикується, зокрема, у США [42, 137, 358, 365, 531].

Дослідники історії архітектури, ролі особистості в її розвитку знайдуть у бібліографічному покажчику інформацію про архітекторів, скульпторів, конструкторів, технологів, які дотичні до проектування та будівництва бібліотек. У фонді бібліотеки зберігаються матеріали, що допоможуть дослідити творчість геніального італійського скульптора, видатного художника, поета і архітектора Мікеланджело Буонаротті (1475—1564), який є автором проекту бібліотеки Лауренціана в м. Флоренція [542, 553]; відомого архітектора, містобудівельника, скульптора Джакомо Татті-Сансовіно (1486—1570), який є автором проекту Бібліотеки Сан-Марко в м. Венеція [184, 191, 553]; фінського архітектора Алвара Аалто, який є автором відомої бібліотеки у м. Віппурі [188, 212, 435, 539, 541, 547, 557]. Цінними є видання, присвячені творчості українських архітекторів, серед них О.М. Бекетов, якому "в 1894 р. за архітектурну діяльність та академічний проект бібліотеки на 1,5 мільйони томів з галереєю великих людей ленінградська Академія мистецтв надає звання академіка архітектури і зараховує його до числа своїх членів" [110, 166, 173, 545]; Ф.П. Нестурх, особливе місце в творчій біографії якого займає будівля Одеської міської бібліотеки [110, 173, 550]; В.О. Осьмак (1870—1942), який є автором

проекту будівлі бібліотеки АН УРСР [110, 173, 196, 216, 546, 554]. У бібліографічному покажчику розкрита творчість Ф.М. Пащенка (1907—1980), видатного радянського фахівця в області будівництва, архітектури та обладнання бібліотек, архітектора-технолога [5, 9, 14, 21, 81, 95, 174, 187, 203, 261, 275, 283, 284, 285, 326, 552] та багатьох інших.

Бібліографічні матеріали звіreno з першоджерелами "de visu", проанотовано та систематизовано за розділами, у розділах подано за абеткою авторів і назв.

Бібліографічний покажчик складається з шести розділів. У першому розділі вміщено інформацію з історії та теорії проектування й будівництва бібліотек, у другому — інформацію про чинну нормативну базу України, архітектурні конкурси з проектування бібліотек та проекти будівель бібліотек. Найбільш інформаційно насичений третій розділ знайомить фахівців з практичними питаннями архітектури та будівництва бібліотек, четвертий — реконструкції будівель бібліотек, п'ятий — дизайн бібліотечних приміщень. У шостому розділі зібрано інформацію про особистостей та архітектурні фірми, що спеціалізуються на проектуванні будівель бібліотек.

Видання має зручний допоміжний апарат: іменний, географічний та хронологічний покажчики, перелік бібліотек, що згадуються в покажчику, та перелік скорочень назв періодичних видань.

До покажчика вміщено ілюстрації будівель бібліотек різних країн. *Г.А. Войцехівська*